

Vladimír Liška

JURIJ GAGARIN

UTAJENÁ PRAVDA

Jurij Gagarin: utajená pravda

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Vladimír Liška
Jurij Gagarin: utajená pravda – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Vladimír Liška

JURIJ GAGARIN

UTAJENÁ PRAVDA

MOTTO:

„Poprvé jsem na vlastní oči viděl, že Země má tvar koule. Obraz obzoru je velmi zvláštní a velmi jasný. Neobyčejně krásný je přechod od světlého povrchu Země k úplně černému nebi, na němž jsou vidět hvězdy. Tento přechod je velice jemný, je to jakýsi úzký pás kolem Zeměkoule. Má světlounce modrou barvu a celý přechod od modré k černé je neobyčejně plynulý a krásný. Těžko to vylíčit slovy. Když jsem se dostával do zemského stínu, byl obzor jiný. Měl jasně oranžový pás, který pak přecházel opět v modrou barvu a znovu v barvu úplně černou.“

Jurij Alexejevič Gagarin

OBSAH

PROLOG	9
1. BOJ O VESMÍR VE STÍNU STUDENÉ VÁLKY	13
2. PŘÍSNĚ TAJNÉ EXPERIMENTY	25
3. SEBEVRAH NA OBĚŽNÉ DRÁZE	33
4. IKONA SOCIALISMU	47
5. ŽIVOTNÍ ETUDY	59
6. DRAMA PRVNÍ ŽENY NA PALUBĚ	77
7. DALŠÍ SMĚR – ZÁHADNÝ MĚSÍC	87
8. KAUZA KOMAROV	103
9. KONEC ZLATÝCH ČASŮ?	119
10. TRAGICKÁ HAVÁRIE, NEBO ATENTÁT?	125
11. HRDINA, NEBO OBĚŤ?	137
12. GAGARINŮV MÝTUS	145
EPILOG	153
PŘÍLOHA	165
PŘEHLED POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	171

PROLOG

DNE 12. DUBNA ROKU 1961 OBLETĚLA CELÝ SVĚT ÚŽASNÁ ZPRÁVA, která se navždy zapsala do dějin dobývání vesmíru. Toho dne vzlétl na oběžnou dráhu Země první kosmonaut, který se rázem stal celebritou celosvětového formátu, jejíž do té doby neznámé jméno zazářilo jako kometa na nebi a bylo miliony lidí vyslovováno s úctou a respektem. Dosud se totiž žádný člověk neodvážil stanout na samém okraji vesmírného prostoru a nebylo pochyb, že tento odvážný muž, který to dokázal, nejenže riskoval vlastní život, ale zároveň otevřel bránu k nové éře lidstva.

Samozřejmě že za to vděčil vědeckým výzkumům, experimentům a technickým výtvarníkům, bez nichž by se tato jeho odvážná cesta kolem naší planety uskutečnit nedala. Za jeho letem do vesmíru stála práce stovek jiných lidí, konstruktérů, techniků, inženýrů, vědců a zároveň snad i vizionářů, kteří spustili neutuchající koloběh lidského

snažení po poznání a dosažení cizích vesmírných světů, což je i dnes stále běh na dlouhou trať.

Kosmonautem, jenž toho památného dne obletěl téměř celou planetu Zemi, byl důstojník sovětského letectva Jurij Alexejevič Gagarin (1934–1968). Pro tehdy největší komunistickou velmoc světa – Sovětský svaz – to znamenalo prestižní vítězství v letitém mocenském soupeření se Spojenými státy americkými. Mezi oběma jadernými velmocemi totiž panovala rivalita takřka ve všem – do dějin 20. století tento jejich zápas vstoupil pod známým názvem – studená válka.

Tehdejší sovětský vůdce Nikita Sergejevič Chruščov (1894–1971) nesmírně toužil po tom, aby Rusové byli prvními, kdo zahájí štafetu vesmírných letů i kosmického výzkumu, včetně příprav k vyslání prvního člověka na oběžnou dráhu. Když se to nakonec podařilo, první kosmonaut lidstva rázem patřil mezi jeho protežované oblíbence (viz 4. kapitola).

Aniž si to Gagarin zpočátku uvědomoval, postupně se v rukou vládnoucí sovětské komunistické garnitury stal jakýmsi jejím politickým fetišem, živoucím důkazem, že socialismus a komunismus předčí svou výkonností na poli vědy všechny západní demokracie, o čemž byl tehdy Chruščov hluboce přesvědčen.

Od této chvíle však Gagarin už nepatřil jen sám sobě, v Sovětském svazu se stal národním hrdinou, jistým způsobem dokonce i vývozním propagačním artiklem, ikonou, zpodobňující budovatelské úsilí své vlasti, která se snažila ve světě z jeho prvenství učinit nenápadnou kulisu pro své skutečné politické plány a cíle, a to nejen na poli kosmonautiky. Gagarin byl světové veřejnosti představován jako prototyp sovětského člověka, komunisty, oddaného svému lidu i totalitnímu systému státní moci, jemuž koneckonců vděčil za svůj úspěch i slávu.

Za tímto pozlátkem se však skrývalo cosi záludného, co měl později na vlastní kůži poznat. Totiž skutečnost, že jedinec bez ohledu na své zásluhy, slávu či moc v soukolí sovětského mocenského systému zase tolik neznamená a je nahraditelný. Toto poznání Gagarinem po letech otřásl, když pochopil, že nad ním stojí cosi mocnějšího, co nemůže ovlivnit a co dokonce může manipulovat i s jeho soukromým životem a kariérou.

Štěstěna, která ho dosud doprovázela, ho začala opouštět, mimo jiné i proto, že jeho velkého ochránce Chruščov v roce 1964 palácovým převratem vystřídal nový sovětský vůdce Leonid Iljič Brežněv (1906–1982), s nímž nikdy nedokázal navázat přátelštější vztah. Svou roli v tom jistě sehrálo i to, že v té době už Gagarin pociťoval tíhu svého prominentního postavení.

Osudovým však pro něj byl rok 1968, kdy se stal obětí letecké havárie, kterou nepřežil a která byla podle všeho dílem relativně krátkého okamžiku i tragickou souhrou neblahých okolností. Vesmírný let prvního kosmonauta na světě a jeho následná sláva nakonec skončily nečekaným odchodem na věčnost.

Byl Jurij Alexejevič Gagarin hrdinou, nebo obětí mocenského systému, do jehož služeb se dal? A kolik nezodpovězených tajemství se s jeho osobou dodnes pojí? Až dočtete tuto knížku, možná zjistíte, že hledání odpovědí na tyto otázky jsou jedním velkým dobrodružstvím...

1.

BOJ O VESMÍR VE STÍNU STUDENÉ VÁLKY

VŠECHNO TO ZAČALO UŽ BĚHEM DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY, když tým německých konstruktérů pod vedením Wernhera von Brauna (1912–1977) zahájil vývoj raket schopných zasáhnout území protivníka na co největší vzdálenost. Wernher von Braun vstoupil v roce 1937 do nacistické strany (NSDAP), což mu jako mladému konstruktérovi otevřelo cestu k závrtné kariéře. Tento muž, pocházející z řad staré pruské šlechty, se s Hitlerovým totalitním režimem ztotožnil, neboť nacistická diktatura mu poskytla skvělou příležitost vyniknout a věnovat se tomu, co ho nejvíce zajímalo – vývoji raket, jež se měly stát Hitlerovou „záračnou zbraní“.

Už v roce 1942 byl na tajné německé raketové základně v Peenemünde proveden úspěšný test rakety, která dosáhla výšky devadesáti kilometrů – což byla tehdy pro jiné země nedosažitelná hranice. Série neúspěšných pokusů německých raketových inženýrů byla po mnohaletém úsilí završena dosažením slibného výsledku.

Zrodila se V-2, raketová střela, jejíž praktické bojové nasazení proti Velké Británii i proti západním spojeneckým vojskům mělo pomoci nacistickému Německu ke konečnému válečnému vítězství. Pohybovala se rychlostí přes 5 000 kilometrů za hodinu a nakonec dosáhla dostřelu až 800 kilometrů. Ale ukázalo se, že ani nasazení těchto raket vývoj druhé světové války v neprospěch Německa zásadněji nezměnilo. O jejím výsledku rozhodly konvenční bojové prostředky i materiální a logistická převaha spojeneckých vojsk.

Němci byli každopádně za druhé světové války ve vývoji raket i letecké techniky mnohem dál než jejich protivníci, i když tuto technologickou převahu už nedokázali zúročit v té míře, jak doufali. Bylo totiž příliš pozdě na to, aby jejich rakety a první proudové stíhačky zvrátily pro ně stále nepříznivější průběh válečných operací.

Vesmír však musel počkat. Německý raketový výzkum měl podle přání Adolfa Hitlera (1889–1945) a dalších nacistických pohlavárů sloužit ke zcela jiným než mírovým účelům.

Myšlenka dobývání vesmíru byla oživena až po válce, ale už bez zločinného nacistického režimu, který v ní byl v roce 1945 poražen armádami západních Spojenců a Sovětského svazu. Jak američtí, tak i sovětské experti však byli překvapeni, když zjistili, kam až se němečtí odborníci ve vývoji dalekonosných raket dostali, a že už dokonce existovaly i plány na zkonstruování mezikontinentální raketové střely, která by zřejmě byla schopná nést i jadernou nálož. Také k výrobě atomové bomby totiž nacistům chyběl už jen pověstný krůček.

Od plánů k výrobě tak výkonné rakety sice byla ještě dlouhá cesta, ale pokud by druhá světová válka trvala o pár let déle, nacisté mohli mít k dispozici zbraň schopnou ohrozit z Evropy takřka jakoukoli zemi na světě a uvrhnout lidskou civilizaci do děsivé apokalypsy. To už naštěstí nestihli a jejich dokumentace, týkající se vývoje a výroby

raketových zbraní, se po skončení války dostala do rukou vítězných Američanů i Rusů, kteří se rozhodli na jejich výzkumy navázat a vyvíjet vlastní raketové prostředky. Řada německých raketových specialistů pak vstoupila – ať už dobrovolně, nebo z donucení – do amerických a sovětských služeb.

Ale ještě tu byl vesmír, zvláště pak dosažitelný prostor, nacházející se za hranici zemské přitažlivosti, o který USA i Sovětský svaz začaly mít eminentní zájem, neboť jeho ovládnutí znamenalo obrovskou vojensko-strategickou výhodu.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že vědecký a technický potenciál nacistické třetí říše i jeho možnosti byly obrovské. Mnozí přední němečtí vědci, konstruktéři, technici a další odborníci se hlásili k nacionálně socialistické ideologii vládnoucího Hitlerova totalitního režimu s fanatismem sobě vlastním, jiní však dávali přednost hlavně výzkumu a o politiku se příliš nestarali.

Komponenty k von Braunovým raketám se za války vyráběly v podzemní továrně u Nordhausenu, kde se nacházel koncentrační tábor Dora s vězni, jejichž otrockou prací nacisté brutálně využívali.

Konstruktér Wernher von Braun.

Je známo, že v roce 1944 von Braun se svým doprovodem tuto podzemní továrnu navštívil a v Doře na vlastní oči viděl utrpení vězňů, pracujících zde v nelidských podmínkách. Ale neudělal pro ně nic. Buď neměl odvalu, nebo mu to bylo jedno. Zkrátka a dobře, pro nacisty účel světil prostředky, byť byly jakkoli nehumánní.

V roce 1944 Hitler udělil von Braunovi Rytířský kříž Válečného záslužného kříže s meči, což bylo druhé nejvyšší vyznamenání, kterým se mohlo chlubit jen málo vyvolených. Zároveň ho jmenoval profesorem a dohodl s ním vypracování projektu dalekonosné rakety A-9, s níž by nacisté mohli zasáhnout území USA i Sovětského svazu. Měla vážit sto tun, přičemž sedmdesát tun by padlo na pohonné látky. Raketa měla nést tunu nálože. Nacisté začínali vyvíjet i špinavou atomovou bombu, již měla tato jejich nová smrtonosná zbraň zasáhnout jakoukoli vzdálenou zemi.

Byla válka, a tak i němečtí raketoví specialisté sloužili své vlasti a jejímu lidu bez ohledu na zločinný režim, který vše organizoval a řídil. Totalitní nacistické pořádky se jim dokonce jevily jako výhoda, neboť centralizace moci jim zajišťovala potřebné financování i prostor pro výzkum. Loupeže nacistů v okupovaných zemích zabezpečovaly nejen dostatek peněz a materiálu, ale i levnou otrockou pracovní sílu.

Mravní atributy šly stranou, důležité byly pouze výsledky, za kterými stály zločiny nacismu proti lidskosti. Vše bylo podřízeno jedinému cíli – konečnému válečnému vítězství Německa.

Hledaly se nové cesty k dosažení technického a technologického rozvoje, na dalším nezáleželo. Přicházely nejen rozkazy a příkazy k novým projektům, ale důležitá byla především podpora vládnoucích nacistických elit rozvoji vědy a válečného vojenského průmyslu, protože bez této jejich přízně a pomoci nešlo válku vyhrát.

Raketový výzkum patřil mezi jednu z prominentních odnoží německé válečné mašinerie, neboť sliboval netušené možnosti praktického využití ve vedení války. Možnosti, které však nacistický režim už naštěstí nestihl náležitě zúročit. Jeho porážka znamenala, že Německo zároveň ztratilo náskok, který ve vědě a výzkumu během Hitlerovy diktatury získalo, což platilo i pro oblast vývoje letecké a raketové techniky, kde Němci v letech 1943–1945 značně pokročili.

Američany zajatí němečtí raketoví specialisté v čele s von Braunem pak byli naverbováni do služeb USA, kam v září roku 1945 odletěli. Pokud padli do zajetí ruských vojáků, byli v roce 1946 deportováni do Sovětského svazu, kde rovněž pomáhali nastartovat vojenský raketový program. Jedna z takových skupin německých vědců, techniků a inženýrů žila i se svými rodinami až do roku 1953 ve speciálním, přísně střeženém táboře na ostrůvku Gorodomlja, kde se všichni podíleli na vypracovávání plánů sovětského raketového programu.

Obě poválečné velmoci měly k dosažení tohoto cíle všechny předpoklady, vedle teď již poraženého nacistického Německa byl už za války i jejich ekonomický potenciál enormní.

Američané využili především znalostí Wernhera von Brauna, který neváhal a stal se duchovním otcem pozdějších amerických vesmírných programů Mercury a Apollo. Koneckonců, už začátkem roku 1944 učinil v Německu prohlášení, že miní sestrojit raketu se stupňovitou hlavicí, jako obdobu německé rakety V-2, která by umožnila vysílání umělých družic do vesmíru i uskutečnění výzkumných letů na Měsíc. Tehdy to ještě znělo jako science fiction, ale v USA tyto plány začal později von Braun uskutečňovat.

Jak už bylo řečeno, součástí někdejšího německého raketového programu byla od roku 1944 i konstrukce balistické mezikontinentální raketové střely, schopné zasáhnout jak New York, tak i Moskvu. Koncem